

Chương 1: TỔNG QUAN VỀ VI ĐIỀU KHIỂN MCS-51

Chương này giới thiệu tổng quan về họ vi điều khiển MCS-51 (chủ yếu trên AT89C51): cấu trúc phần cứng, sơ đồ chân, các thanh ghi, đặc tính lập trình và các đặc tính về điện.

1. Giới thiệu

Họ vi điều khiển MCS-51 do Intel sản xuất đầu tiên vào năm 1980 là các IC thiết kế cho các ứng dụng hướng điều khiển. Các IC này chính là một hệ thống vi xử lý hoàn chỉnh bao gồm các thành phần của hệ vi xử lý: CPU, bộ nhớ, các mạch giao tiếp, điều khiển ngắt.

MCS-51 là họ vi điều khiển sử dụng cơ chế CISC (Complex Instruction Set Computer), có độ dài và thời gian thực thi của các lệnh khác nhau. Tập lệnh cung cấp cho MCS-51 có các lệnh dùng cho điều khiển xuất / nhập tác động đến từng bit.

MCS-51 bao gồm nhiều vi điều khiển khác nhau, bộ vi điều khiển đầu tiên là 8051 có 4KB ROM, 128 byte RAM và 8031, không có ROM nội, phải sử dụng bộ nhớ ngoài. Sau này, các nhà sản xuất khác như Siemens, Fujitsu, ... cũng được cấp phép làm nhà cung cấp thứ hai.

MCS-51 bao gồm nhiều phiên bản khác nhau, mỗi phiên bản sau tăng thêm một số thanh ghi điều khiển hoạt động của MCS-51.

2. Vi điều khiển AT89C51

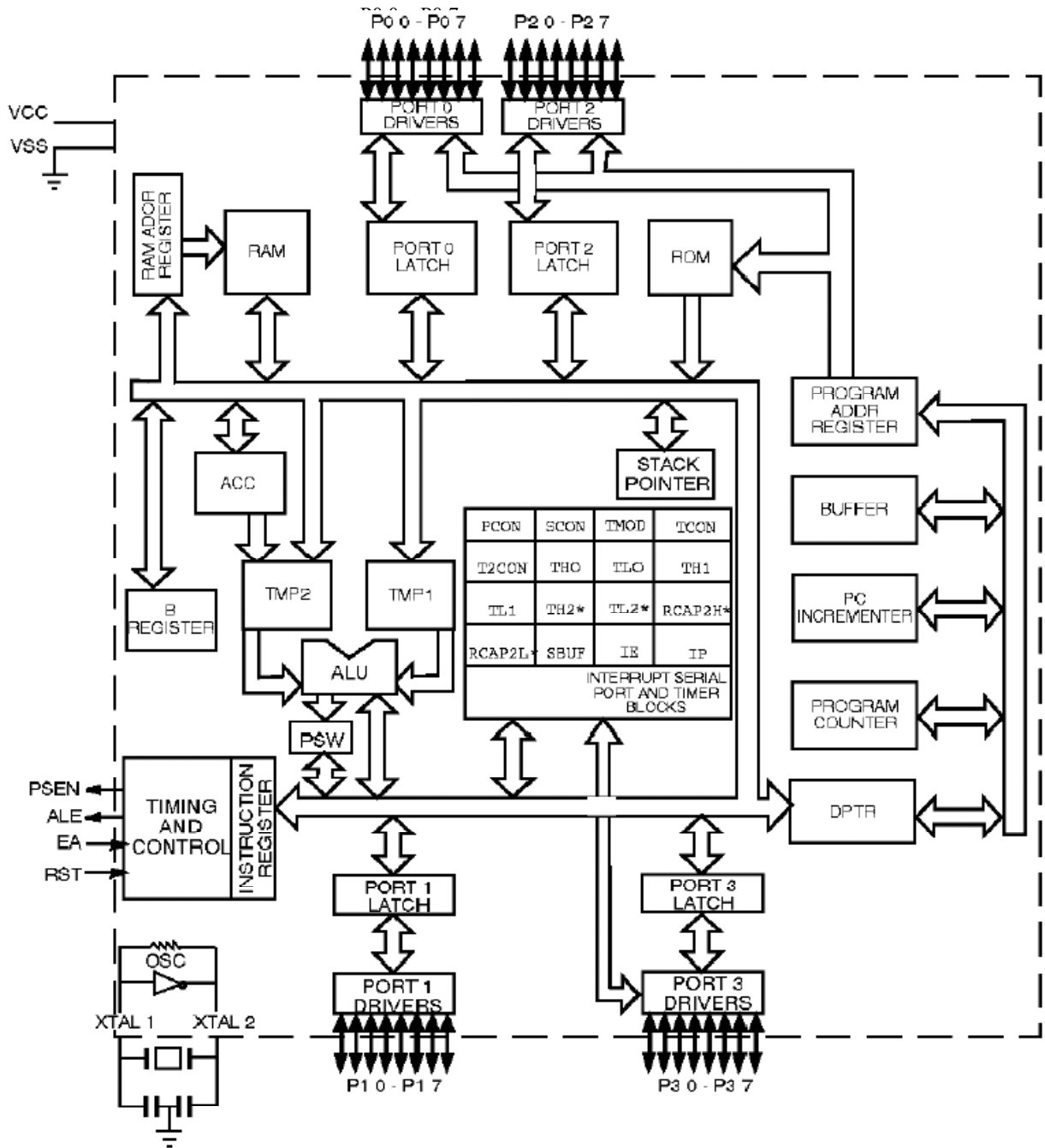
AT89C51 là vi điều khiển do Atmel sản xuất, chế tạo theo công nghệ CMOS có các đặc tính như sau:

- 4 KB PEROM (Flash Programmable and Erasable Read Only Memory), có khả năng tới 1000 chu kỳ ghi xóa
- Tần số hoạt động từ: 0Hz đến 24 MHz
- 3 mức khóa bộ nhớ lập trình
- 128 Byte RAM nội.
- 4 Port xuất /nhập I/O 8 bit.
- 2 bộ Timer/counter 16 Bit.
- 6 nguồn ngắt.
- Giao tiếp nối tiếp điều khiển bằng phần cứng.
- 64 KB vùng nhớ mã ngoài
- 64 KB vùng nhớ dữ liệu ngoài.
- Cho phép xử lý bit.
- 210 vị trí nhớ có thể định vị bit.
- 4 chu kỳ máy (4 μ s đối với thạch anh 12MHz) cho hoạt động nhân hoặc chia.

- Có các chế độ nghỉ (Low-power Idle) và chế độ nguồn giảm (Power-down).

Ngoài ra, một số IC khác của họ MCS-51 có thêm bộ định thời thứ 3 và 256 byte RAM nội.

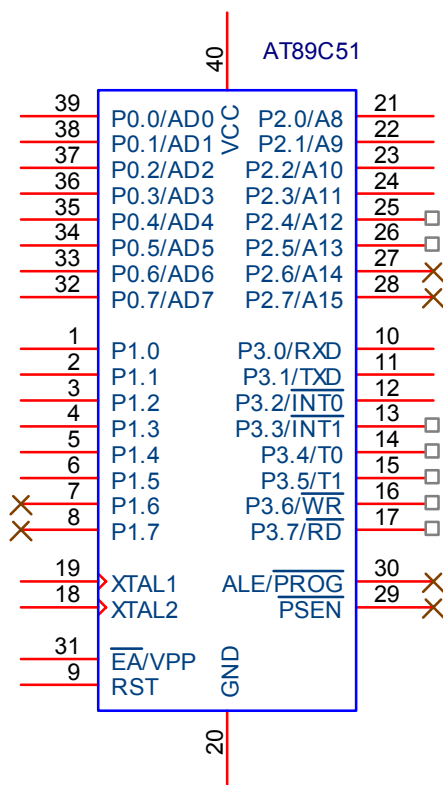
2.1. Sơ đồ

Note: (*)For Timer 2 only.

Hình 1.1 – Sơ đồ khối của AT89C51

AT89C51 gồm có 40 chân, mô tả như sau:

Hình 1.2 – Sơ đồ chân của AT89C51

❖ Port 0:

Port 0 là port có 2 chức năng ở các chân 32 – 39 của AT89C51:

- Chức năng IO (xuất / nhập): dùng cho các thiết kế nhỏ. Tuy nhiên, khi dùng chức năng này thì Port 0 phải dùng thêm các điện trở kéo lên (pull-up), giá trị của điện trở phụ thuộc vào thành phần kết nối với Port.

Khi dùng làm ngõ ra, Port 0 có thể kéo được 8 ngõ TTL.

Khi dùng làm ngõ vào, Port 0 phải được set mức logic 1 trước đó.

- Chức năng địa chỉ / dữ liệu đa hợp: khi dùng các thiết kế lớn, đòi hỏi phải sử dụng bộ nhớ ngoài thì Port 0 vừa là bus dữ liệu (8 bit) vừa là bus địa chỉ (8 bit thấp).

Ngoài ra khi lập trình cho AT89C51, Port 0 còn dùng để nhận mã khi lập trình và xuất mã khi kiểm tra (quá trình kiểm tra đòi hỏi phải có điện trở kéo lên).

❖ **Port 1:**

Port1 (chân 1 – 8) chỉ có một chức năng là IO, không dùng cho mục đích khác (chỉ trong 8032/8052/8952 thì dùng thêm P1.0 và P1.1 cho bộ định thời thứ 3). Tại Port 1 đã có điện trở kéo lên nên không cần thêm điện trở ngoài.

Port 1 có khả năng kéo được 4 ngõ TTL và còn dùng làm 8 bit địa chỉ thấp trong quá trình lập trình hay kiểm tra.

Khi dùng làm ngõ vào, Port 1 phải được set mức logic 1 trước đó.

❖ **Port 2:**

Port 2 (chân 21 – 28) là port có 2 chức năng:

- Chức năng IO (xuất / nhập): có khả năng kéo được 4 ngõ TTL.
- Chức năng địa chỉ: dùng làm 8 bit địa chỉ cao khi cần bộ nhớ ngoài có địa chỉ 16 bit. Khi đó, Port 2 không được dùng cho mục đích IO.

Khi dùng làm ngõ vào, Port 2 phải được set mức logic 1 trước đó.

Khi lập trình, Port 2 dùng làm 8 bit địa chỉ cao hay một số tín hiệu điều khiển.

❖ **Port 3:**

Port 3 (chân 10 – 17) là port có 2 chức năng:

- Chức năng IO: có khả năng kéo được 4 ngõ TTL.

Khi dùng làm ngõ vào, Port 3 phải được set mức logic 1 trước đó.

- Chức năng khác: mô tả như bảng 1.1

Bảng 1.1: Chức năng các chân của Port 3

Bit	Tên	Chức năng
P3.0	RxD	Ngõ vào port nối tiếp
P3.1	TxD	Ngõ ra port nối tiếp
P3.2	$\overline{\text{INT0}}$	Ngắt ngoài 0
P3.3	$\overline{\text{INT1}}$	Ngắt ngoài 1
P3.4	T0	Ngõ vào của bộ định thời 0
P3.5	T1	Ngõ vào của bộ định thời 1
P3.6	$\overline{\text{WR}}$	Tín hiệu điều khiển ghi dữ liệu lên bộ nhớ ngoài.
P3.7	$\overline{\text{RD}}$	Tín hiệu điều khiển đọc từ bộ nhớ dữ liệu ngoài.

❖ Nguồn:

Chân 40: $VCC = 5V \pm 20\%$

Chân 20: GND

❖ \overline{PSEN} (Program Store Enable):

\overline{PSEN} (chân 29) cho phép đọc bộ nhớ chương trình mở rộng đối với các ứng dụng sử dụng ROM ngoài, thường được nối đến chân \overline{OC} (Output Control) của ROM để đọc các byte mã lệnh. \overline{PSEN} sẽ ở mức logic 0 trong thời gian AT89C51 lấy lệnh. Trong quá trình này, \overline{PSEN} sẽ tích cực 2 lần trong 1 chu kỳ máy.

Mã lệnh của chương trình được đọc từ ROM thông qua bus dữ liệu (Port0) và bus địa chỉ (Port0 + Port2).

Khi 8951 thi hành chương trình trong ROM nội, \overline{PSEN} sẽ ở mức logic 1.

❖ ALE/\overline{PROG} (Address Latch Enable / Program):

ALE/\overline{PROG} (chân 30) cho phép tách các đường địa chỉ và dữ liệu tại Port 0 khi truy xuất bộ nhớ ngoài. ALE thường nối với chân Clock của IC chốt (74373, 74573).

Các xung tín hiệu ALE có tốc độ bằng 1/6 lần tần số dao động trên chip và có thể được dùng làm tín hiệu clock cho các phần khác của hệ thống. Xung này có thể cấm bằng cách set bit 0 của SFR tại địa chỉ 8Eh lên 1. Khi đó, ALE chỉ có tác dụng khi dùng lệnh $MOVX$ hay $MOVC$. Ngoài ra, chân này còn được dùng làm ngõ vào xung lập trình cho ROM nội (\overline{PROG}).

❖ \overline{EA}/VPP (External Access) :

\overline{EA} (chân 31) dùng để cho phép thực thi chương trình từ ROM ngoài. Khi nối chân 31 với Vcc, AT89C51 sẽ thực thi chương trình từ ROM nội (tối đa 8KB), ngược lại thì thực thi từ ROM ngoài (tối đa 64KB).

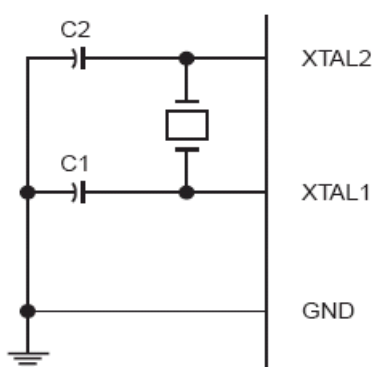
Ngoài ra, chân \overline{EA} được lấy làm chân cấp nguồn 12V khi lập trình cho ROM.

❖ RST (Reset):

RST (chân 9) cho phép reset AT89C51 khi ngõ vào tín hiệu đưa lên mức 1 trong ít nhất là 2 chu kỳ máy.

❖ X1,X2:

Ngõ vào và ngõ ra bộ dao động, khi sử dụng có thể chỉ cần kết nối thêm thạch anh và các tụ như hình vẽ trong sơ đồ. Tần số thạch anh thường sử dụng cho AT89C51 là 12Mhz.

Giá trị $C_1, C_2 = 30 \text{ pF} \pm 10 \text{ pF}$

Hình 1.3 – Sơ đồ kết nối thạch anh

2.2. Định thì chu kỳ máy

Một chu kỳ máy bao gồm 6 trạng thái (12 xung clock). Một trạng thái bao gồm 2 phần ứng với 12 xung clock : Phase 1 và Phase 2. Như vậy, một chu kỳ máy bao gồm 12 xung clock được biểu diễn từ S1P1 đến S6P2 (State 1, Phase 1 → State 6, Phase 2). Chu kỳ lấy lệnh và thực thi lệnh mô tả như hình 1.4.

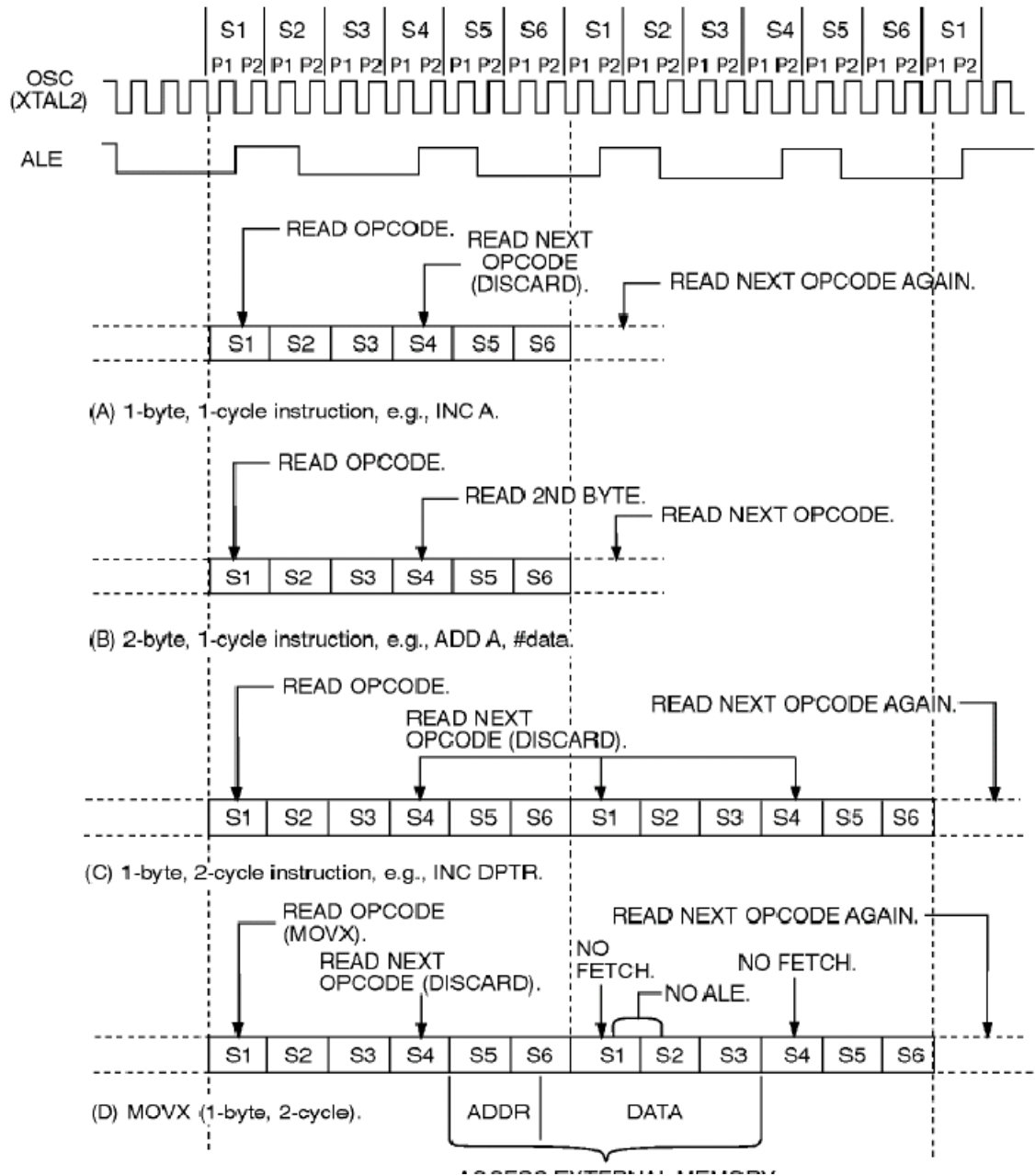
Tín hiệu chốt địa chỉ ALE tích cực 2 lần trong một chu kỳ máy (trong khoảng thời gian S1P2 đến S2P1 và từ S4P2 đến S5P1). Từ đó tần số xung tại chân ALE bằng 1/6 tần số thạch anh.

➤ Đối với các lệnh thực thi trong 1 chu kỳ:

- Lệnh 1 byte: được thực thi tại thời điểm S1P2 sau khi mã lệnh được chốt vào thanh ghi lệnh tại S1P1.
- Lệnh 2 byte: byte thứ 2 được đọc tại thời điểm S4 và sẽ được thực thi tại thời điểm S4.

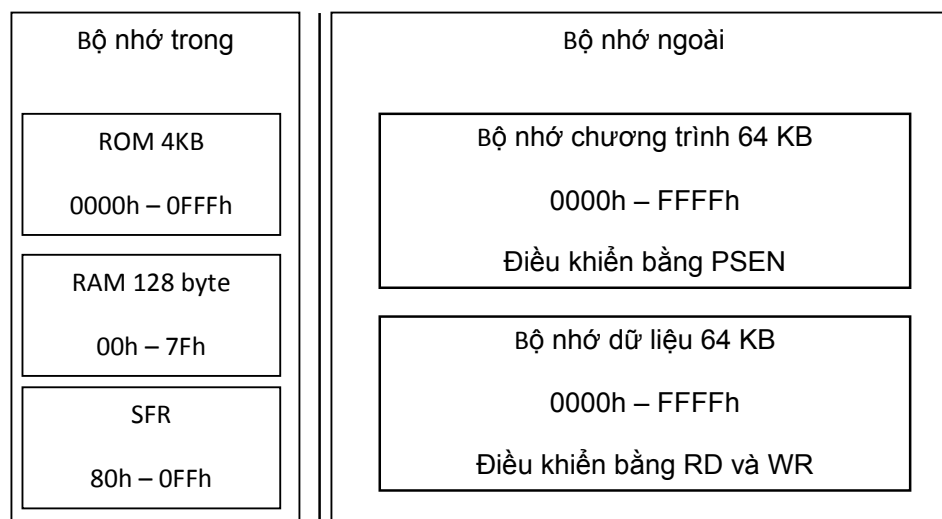
➤ Đối với các lệnh thực thi trong 2 chu kỳ:

Quá trình lấy lệnh thực hiện tại thời điểm S1 của chu kỳ đầu tiên (byte mà lệnh 1). Nếu lệnh có nhiều hơn 1 byte thì sẽ được lấy ở các thời điểm tiếp theo giống như các lệnh thực thi trong 1 chu kỳ.

Hình 1.4 – Chu kỳ lệnh

2.3. Tổ chức bộ nhớ

Hình 1.5 - Các vùng nhớ trong AT89C51

Bộ nhớ của họ MCS-51 có thể chia thành 2 phần: bộ nhớ trong và bộ nhớ ngoài. Bộ nhớ trong bao gồm 4 KB ROM và 128 byte RAM (256 byte trong 8052). Các byte RAM có địa chỉ từ 00h – 7Fh và các thanh ghi chức năng đặc biệt (SFR) có địa chỉ từ 80h – 0FFh có thể truy xuất trực tiếp. Đối với 8052, 128 byte RAM cao (địa chỉ từ 80h – 0FFh) không thể truy xuất trực tiếp mà chỉ có thể truy xuất gián tiếp (xem thêm trong phần tập lệnh).

Bộ nhớ ngoài bao gồm bộ nhớ chương trình (điều khiển đọc bằng tín hiệu $\overline{\text{PSEN}}$) và bộ nhớ dữ liệu (điều khiển bằng tín hiệu $\overline{\text{RD}}$ hay $\overline{\text{WR}}$ để cho phép đọc hay ghi dữ liệu). Do số đường địa chỉ của MCS-51 là 16 bit (Port 0 chứa 8 bit thấp và Port 2 chứa 8 bit cao) nên bộ nhớ ngoài có thể giải mã tối đa là 64KB.

2.3.1. Tổ chức bộ nhớ trong

Bộ nhớ trong của MCS-51 gồm ROM và RAM. RAM bao gồm nhiều vùng có mục đích khác nhau: vùng RAM đa dụng (địa chỉ byte từ 30h – 7Fh và có thêm vùng 80h – 0FFh ứng với 8052), vùng có thể địa chỉ hóa từng bit (địa chỉ byte từ 20h – 2Fh, gồm 128 bit được định địa chỉ bit từ 00h – 7Fh), các bank thanh ghi (từ 00h – 1Fh) và các thanh ghi chức năng đặc biệt (từ 80h – 0FFh).

❖ Các thanh ghi chức năng đặc biệt (SFR – Special Function Registers):

Bảng 1.2 – Các thanh ghi chức năng đặc biệt

Địa chỉ byte	Có thể định địa chỉ bit	Không định địa chỉ bit						
F8h								
F0h	B							
E8h								
E0h	ACC							
D8h								
D0h	PSW							
C8h	(T2CON)		(RCAP2L)	(RCAP2H)	(TL2)	(TH2)		
C0h								
B8h	IP	SADEN						
B0h	P3							
A8h	IE	SADDR						
A0h	P2							
98h	SCON	SBUF	BRL	BDRCON				
90h	P1							
88h	TCON	TMOD	TL0	TH0	TL1	TH1	AUXR	CKCON
80h	P0	SP	DPL	DPH				PCON

Các thanh ghi có thể định địa chỉ bit sẽ có địa chỉ bit bắt đầu và địa chỉ byte trùng nhau. Ví dụ như: thanh ghi P0 có địa chỉ byte là 80h và có địa chỉ bit bắt đầu từ 80h (ứng với P0.0) đến 87h (ứng với P0.7). Chức năng các thanh ghi này sẽ mô tả trong phần sau.

- ❖ **RAM nội:** chia thành các vùng phân biệt: vùng RAM đa dụng (30h – 7Fh), vùng RAM có thể định địa chỉ bit (20h – 2Fh) và các bank thanh ghi (00h – 1Fh).

Địa chỉ byte	Địa chỉ bit								Chức năng
7F									Vùng RAM đa dụng
30									
2F	7F	7E	7D	7C	7B	7A	79	78	Vùng có thể định địa chỉ bit
2E	77	76	75	74	73	72	71	70	
2D	6F	6E	6D	6C	6B	6A	69	68	
2C	67	66	65	64	63	62	61	60	
2B	5F	5E	5D	5C	5B	5A	59	58	
2A	57	56	55	54	53	52	51	50	
29	4F	4E	4D	4C	4B	4A	49	48	
28	47	46	45	44	43	42	41	40	
27	3F	3E	3D	3C	3B	3A	39	38	
26	37	36	35	34	33	32	31	30	
25	2F	2E	2D	2C	2B	2A	29	28	
24	27	26	25	24	23	22	21	20	
23	1F	1E	1D	1C	1B	1A	19	18	
22	17	16	15	14	13	12	11	10	
21	0F	0E	0D	0C	0B	0A	09	08	
20	07	06	05	04	03	02	01	00	
1F 18	Bank 3								Các bank thanh ghi
17 10	Bank 2								
1F 08	Bank 1								
07 00	Bank thanh ghi 0 (mặc định cho R0-R7)								

Hình 1.6 – Sơ đồ phân bố RAM nội

➤ *RAM đa dụng:*

RAM đa dụng có 80 byte từ địa chỉ 30h – 7Fh có thể truy xuất mỗi lần 8 bit bằng cách dùng chế độ địa chỉ trực tiếp hay gián tiếp.

Các vùng địa chỉ thấp từ 00h – 2Fh cũng có thể sử dụng cho mục đích như trên ngoài các chức năng đề cập như phần sau.

➤ *RAM có thể định địa chỉ bit:*

Vùng địa chỉ từ 20h – 2Fh gồm 16 byte (= 128 bit) có thể thực hiện giống như vùng RAM đa dụng (mỗi lần 8 bit) hay thực hiện truy xuất mỗi lần 1 bit bằng các lệnh